

Research Paper

The Human Driving Forces of Entrepreneurship Development in Tourism Sector: A Case Study of the Shahrood Township

masoumeh pazoki^{*1} , Davood Sheikhi².

¹ Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Social Sciences, Payame Noor University, Tehran-Iran

² Department of Geography, Payame Noor university, Tehran, Iran

10.22080/JTPD.2021.19808.3379

Received:

September 18, 2020

Accepted:

April 25, 2021

Available online:

December 16, 2021

Keywords:

Human Driving Forces of entrepreneurship, rural tourism, COPELAND, WASPAS, CODAS

Abstract

An important part of rural economic activities is related to tourism and entrepreneurship in this field. Entrepreneurship in the field of tourism and the use of natural and man-made capacities depend on the availability of Human Driving Forces. The present study was conducted to study the status of Human Driving Forces of entrepreneurship development in the field of rural tourism in rural areas of Shahrood Township and to analyze the effects of entrepreneurship in the field of tourism on sustainable rural development. The results of this study show that all indicators are in good condition. Thirteen final research criteria were identified based on library studies. They are ranked by using the COPELAND technique which the criterion of innovation and creativity has the highest value. According to WASPAS technique, different dimensions of Human Driving Forces in Kharqan rural area have had the greatest impact on the process of entrepreneurship development in the field of rural tourism in the studied region. In order to analyze the effects of entrepreneurship in the field of tourism on the development of rural areas, the CODAS technique has been used. Findings show that the effects of entrepreneurship in the field of rural tourism on the development of Kharqan, Khartooran and Biarjomand rural areas have been more than others countryside of Shahrood Township.

*Corresponding Author: masoumeh pazoki

Address: Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Social Sciences, Payame Noor University, Tehran - Iran

Email: Masomepazoki93@gmail.com

Extended abstract

1. Introduction

Entrepreneurship development in rural areas is one of the most important rural development strategies which can support and preserve rural cultural heritage, reduce the use of natural resources and protect biodiversity. Entrepreneurship in the field of tourism and the use of natural and man-made capacities depend on the availability of Human Driving Forces. The villages of Shahroud Township have many rural tourist attractions, so, the main issue in this research is to study the status of Human Driving Forces of entrepreneurship development in the field of rural tourism in rural areas of Shahroud Township and to analyze the effects of entrepreneurship in the field of tourism on sustainable rural development.

2. Methodology

The present study is an applied study. The statistical population of the study is the heads of households in rural areas of Shahroud Township, then based on the classified sampling method, the number of samples in each village was calculated. Data analysis was performed using SPSS software and COPELAND, WASPAS and CODAS techniques.

3. Findings

In the first step, a one-sample t-test was used to investigate the status of Human Driving Forces in the development of entrepreneurship in the field of rural tourism in the study area. The test results show that the average status of research indicators is higher than the average of items and production, sales and marketing index is in the first place. In the second step; thirteen final criteria of the study were ranked using the COPELAND technique, in which the criterion of

innovation and creativity with a numerical value of 13 had the highest value among the villagers. In the third step; In order to analyze the development of entrepreneurship in the field of rural tourism, the technique of WASPAS has been used. WASPAS technique shows that different dimensions of Human Driving Forces in Kharqan rural district have had the greatest impact on the process of entrepreneurship development in the field of rural tourism. In the fourth step; In order to analyze the effects of entrepreneurship in the field of tourism on the development of rural areas, the CODAS technique has been used. CODAS technique shows that the effects of entrepreneurship on the development of Kharqan, Khartouran and Biarjomand villages have been more than other villages.

4. Conclusion

Based on the results of this study, it can be said that Funding for the formation of entrepreneurial activities, Educating the villagers and documenting tourist attractions, Paying attention to the local identity and rich culture of the villagers, The establishment of indigenous knowledge along with the preservation of the environment and plant and animal ecosystems can intensify the development process of villages. According to the knowledge gained from the studied rural community, it is important to pay attention to motivational factors to improve the entrepreneurial situation in the field of rural tourism in this region. Because in addition to enabling the participation of villagers, it leads to the formation of social cohesion and discipline, and a sense of social security and self-confidence is strengthened, and

entrepreneurs are more creative and forward-looking.

References

- Ahmed Badi, I., Abdulshahed, A. M., Shetwan, A. G. (2017). *Supplier Selection Using Combinative Distance-Based Assessment (CODAS) Method for Multi-Criteria Decision-Making*, ICMNEE, The 1st International Conference on Management, Engineering and Environment ,pp 27-38.
- Akbari, M., Gholamzadeh, R., Arasti, Z. (2015). *Educational needs assessment of rural youth in Varamin Township in the field of entrepreneurship in order to start rural handicraft businesses*, Rural Research Journal, 6 (2), pp 299-322 [in Persian].
- Alwani, S. M., Mohammadi Eliassy, Q., Khanifar, H., Jandaghi, G. R. (2011). *Entrepreneurship in the public sector, synergistic approach, public management research Journal*, 4 (12), pp 5-28 [in Persian].
- Badri, S. A., Rezvani, M. R., Torabi, Z. A., Malekan, A. (2015). *Meta SWOT is a strategic tool for sustainable tourism planning, (Case Study, Meygan Village)*, Journal of Tourism Planning and Development, 4 (13), pp 29-50 [in Persian].
- Ebrahimzadeh, I., Maleki, G., Farhadinejad, H. (2015). *Strategic planning of tourism development with emphasis on sustainable development in Khorramabad region*, geography and urban-regional planning Journal, No. 14, pp 1-24 [in Persian].
- Ebrahimzadeh, I., Ziaei, M. Delshad, A. (2012). *Principles and process of strategic planning for tourism development*, Sahra Publications, Mashhad [in Persian].
- Faraji Sabokbar, H. A., Badri, S. A., Sajasi Qeydari, H., Sadeghloo, F., Shahdadi, A. (2010). *Prioritization of Entrepreneurship Development in Rural Areas Using Prometheus Case Study, Suburban Rural District of Khodabandeh County, Zanjan Province*, Human Geography Research Journal, No. 75, pp 53-68 [in Persian].
- Farang, M., Yar Mohammadzadeh, P., Qasemzadeh, A. (2018). *Investigating the Mediating Role of Innovation Atmosphere in the Relationship between Organizational Entrepreneurship Culture and Skills with Entrepreneurship Tendency*, Journal of Research and Planning in Higher Education, 24 (1), pp 51-69 [in Persian].
- Ghanian, M., Davarkhani, F., Baqaee, L. (2011). *Spatial Assessment of Entrepreneurship in Rural Tourism (Case Study, Oraman Region)*, Journal of Rural Research, 2 (3), pp 99-123 [in Persian].

- Ghasemi, R., Mohammadi, A. (2013). *A Survey of the Feeling of Security and Social Factors Affecting It Among 15- to 44-Year-Old Citizens of Shahrekord, Chaharmahal and Bakhtiari* Journal of Disciplinary Knowledge, 1 (2), pp 21-37 [in Persian].
- Ghorbani, M., Ahmadi, M. T., Mostafavi, S. M. (2014). *Investigating the effect of infrastructure on economic growth in Iran during 1355-1391*, Journal of Management, Economics and Accounting, 5 (17), pp 49-60 [in Persian].
- Gowahi, A. R. (2017). *Futurism in Futurology, Causal Analysis of Future Research Challenges in Iran*, Journal of Management Futurism, 27 (109), pp 15-25 [in Persian].
- Hashemi, S. S., Mahboobfar, M. R. (2013). *Strategic Planning of Kashan Tourism Development*, Journal of Tourism, University of Science and Culture, 1 (1), pp 13-37 [in Persian].
- Haven Tang, C. and Jones, E. (2012). *Local leadership for rural tourism development: A case study of Adventa, Monmouthshire, UK*, Tourism Management Perspectives, 4: 28-35
- Ishraqi Samani, R., Karimi, T., Vahedi, M., Seideh, T. (2015). *Challenges of Rural Entrepreneurship in Ilam Province*, Journal of Entrepreneurship Strategies in Agriculture, 3 (5), pp 57-64 [in Persian].
- Iuliana, C., Iordache, C. M., SÎRBU, A., (2016). *Entrepreneurship in the Tourism and Hospitality Industry*, Management Strategies Journal, vol. 31(1), pp 264-275.
- Jaman, M., Alam, R. (2016). *Entrepreneurship as a Driving Force for Rural Tourism Development*, International Journal of Scientific & Engineering Research, 7(3), pp 254-263.
- Keshavarz Ghorabae, M., Kazimieras, E., Turskis, Z., Antucheviciene, J. (2016). *A New Combinative Distance-Based Assessment (CODAS) Method for Multi-Criteria Decision-Making*, Journal of Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research, Issue 3, Vol. 50, pp 25-45.
- Lio, c.-w., cheng, j.-s. (2018). *Exploring Driving Forces of Innovation in the MSEs: The Case of the Sustainable B&B Tourism Industry*, Sustainability Journal, 10(11), pp 1-19.
- Lordkipanidze, M., Brezet, H., Backman, M. (2005). *The entrepreneurship factor in sustainable tourism development*. Journal of cleaner production, 13, pp 787-798.
- Lúcia Pato, M., Teixeira, A. (2016). *Twenty Years of Rural Entrepreneurship: A Bibliometric Survey*, European Society for Rural Sociology Sociologia Ruralis, 56(1), pp 3-29.
- Maleki Minbash Razgah, M., Sharafi, V. (2015). *Identifying and categorizing the entrepreneurial mentality about entrepreneurial marketing using Q method*, Journal of

- Entrepreneurship Development, 9 (3), pp 533-551 [in Persian].
- Mckercher, B. (2003). *Some fundamental truths about tourism, understanding tourism's social environmental impacts*, Journal of sustainable tourism, 1(1), pp 6-16.
- Mohammadi Yeganeh, B., Einali, J., Bigdeli, A. (2016). *The Role of Entrepreneurship in Rural Development with Emphasis on Case Tourism, Hesar Valiasr Village, Avaj County*, Regional Planning Journal, 6 (21), pp 193-204 [in Persian].
- Mohammadi, M., Mirtaqhian, S. M. (2015). *Creative Tourism Product Modeling, 4p Model Development*, Journal of Tourism Planning and Development, 5 (18), pp 179-201 [in Persian].
- Moradzadeh, A., Ghasemi, M., Salarzehi, H., Yaghoubi, N. M., Bazrafshan, J. (2018). *Prioritizing the drivers of entrepreneurial ecotourism development with a community-based empowerment approach*, Journal of Entrepreneurship Development, 11 (1), pp 161-179 [in Persian].
- Moscardo, G. (2014). *Tourism and Community Leadership in Rural Regions: Linking Mobility, Entrepreneurship, Tourism Development and Community Well-Being*, Journal Tourism Planning & Development, 11(3), pp354-370
- Movahedi, R., Soleimanian Borujeni, J. (2015). *Investigating Effective Educational Methods in the Development of Rural Women Entrepreneurship*, Entrepreneurship Strategies in Agriculture Journal, 3 (6), pp 24-34 [in Persian].
- Naseri Manesh, A., Rahmani, B., Monshizadeh, R. (2017). *Assessing the role of agricultural and economic factors in the development of rural entrepreneurship (Case study, villages of Ardabil Township)*, Journal of New Attitudes in Human Geography, 9 (3), pp 181-197 [in Persian].
- Nasrallahi Wosta, L. (2014). *Theoretical and empirical study of the relationship between social participation and entrepreneurial spirit of rural women studied, Shirvan rural district of Boroujerd Township*, Journal of Rural Development, 6 (2), pp 319-340 [in Persian].
- Nawabakhsh, M., Firoozabadi, A. (2012). *Urban social cohesion and its related factors in Kermanshah*, Urban Sociological Information Journal, 2 (5), pp 33-58 [in Persian].
- Pirdadeh Biranvand, K., Ahmadvand, M., Sharafi Sarabi, V. (2018). *Human Driving Forces of entrepreneurship development in the field of tourism (case study, Bisheh station village in Khorramabad Township)*, Journal of Rural Research, 9 (4), pp 564-580 [in Persian].
- Rahimi, M., Pazand, F. (2016). *Model of Creative Urban Tourism in Iran*

- Using Hierarchical Analytical Model, *Journal of Innovation and Creativity in Humanities*, 6 (3), pp 97-124 [in Persian].
- Rezvani, M. R., Jafari Moghadam, S., Rahimof, H. (2012). *The effect of tourism on strengthening entrepreneurial attitudes in rural areas Case study, comparison of Abr and Abrsaj villages - Shahroud Township*, *Rural Research Journal*, 3 (10), pp 153-174 [in Persian].
- Rostami, F., Ehsanifar, T. (2018). *The Driving Forces of rural tourism entrepreneurship development*, *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 5 (2), pp 71-83 [in Persian].
- Sadeghi, H., Maleki, B., Assari, A., Mahmoudi, V. (2013). *Fuzzy Analysis of the Relationship between Social Trust and Human Development*, *Journal of Economic Growth and Development Research*, 3 (12), pp 9-20 [in Persian].
- Saeedi Aqdam, M., Alem Tabriz, A., Sarrafizadeh, A., Zand Hesami, H. (2019). *Simulation of Collective Investment in Technological Entrepreneurship Ecosystem*, *Strategic Management Studies Journal*, 10 (37), pp 141-160 [in Persian].
- Sarvestan, N., Azizinejad, H. (2018). *A Review of Entrepreneurial Psychology and Its Role in Business*, *Journal of Recent Advances in Psychology*, 1 (1), pp 26-40 [in Persian].
- Seidaei, E., Rostami, S. (2012). *Assessing the Economic and Social-Cultural Impacts of Tourism Development (Case Study, Kermanshah)*, *Spatial Planning Journal*, 2 (3), pp 110-95 [in Persian].
- Shahraki, H. (2017). *Rural Entrepreneurship as an Underlying Phenomenon, Research in the Sociology of Rural Economics and Development*, *Journal of Sociology of Economics and Development*, 6 (3), pp 65-91 [in Persian].
- Shahraki, H., Movahedi, R., Frani, A. Y. (2016). *Anthropological Analysis of Entrepreneurship and Rural Development in the Age of Globalization: A Case Study, Hamadan Province, Iranian Anthropological Research Journal*, 6 (1), pp 23-43 [in Persian].
- Tabatabaei, S., Ravaei, F. (2010). *The Effectiveness of Entrepreneurial and Psychological Activities on Citizen Empowerment*, *Journal of Job and Organizational Counseling*, 2 (5), pp 29-51 [in Persian].
- Taqdisi, A., Hashemi, S., Hashemi, M. M. (2015). *Analysis of effective factors in the development of entrepreneurship in rural areas*, *Journal of Geography and Environmental Studies*, 4 (14), pp 83-99 [in Persian].

علمی

مطالعه ی پیشران های انسانی توسعه ی کارآفرینی در حوزه ی گردشگری روستایی مورد پژوهی: شهرستان شاهرود

معصومه پازکی*^۱ ID، داود شیخی^۲

^۱ استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران - ایران
^۲ استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران - ایران

10.22080/JTPD.2021.19808.3379

چکیده

کارآفرینی درحوزه ی گردشگری استفاده از ظرفیتهای طبیعی وانسانساخت درگروفرامی پیشرانهای انسانی است. ازاین رو، پژوهش حاضر به منظور مطالعه ی وضعیت پیشرانهای توسعه ی کارآفرینی درحوزه ی گردشگری روستایی دردهستانهای شهرستان شاهرود وتحلیل تاثیرات کارآفرینی دراین زمینه برتوسعه ی پایدارروستاها انجام پذیرفته است. روش تحقیق درپژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی وبر اساس ماهیت، توصیفی-تحلیلی می باشد. روش جمع آوری داده ها بر روشهای اسنادی - پیمایشی مبتنی است. برای تجزیه وتحلیل اطلاعات ازتکنیکهای واسپاس، کداس وکپلند استفاده شده است. نتایج این پژوهش، نشان می دهد که دربین شاخصهای تحقیق، شاخصهای خودباوری، دسترسی به زیر ساختها و دسترسی به سرمایه در مطلوبترین وضعیت قرار دارند و سایر شاخصها (اعتماد اجتماعی، مشارکت، انضباط اجتماعی، امنیت اجتماعی، انسجام اجتماعی، آینده نگری، آموزش، مهارت، نوآوری و خلاقیت، تولید و فروش و بازاریابی) نیز وضعیت مطلوبی دارند. ۱۳ معیار نهایی تحقیق که بر اساس مطالعات کتابخانه ای مشخص شدند با استفاده ازتکنیک COPELAND رتبه بندی شدند که معیار نوآوری وخلاقیت بالاترین ارزش راداراست. مطابق تکنیک WASPAS ابعادمختلف پیشرانهای منابع انسانی دردهستان خرقان ($Q_i = 1171/0$) بیشترین تاثیررادروند توسعه ی کارآفرینی درمنطقه داشته است. به منظورتحلیل تاثیرات کارآفرینی درحوزه ی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی ازتکنیک CODAS استفاده شد. یافته هانشان می دهدکه تاثیرات کارآفرینی درحوزه ی گردشگری روستایی برتوسعه ی دهستانهای خرقان، خوارتوران وبی ارجمند بیش ازسایردهستانهای شهرستان شاهرود بوده است.

تاریخ دریافت:

۲۸ شهریور ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۵ اردیبهشت ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۲۵ آذر ۱۴۰۰

کلیدواژه ها:

پیشران های انسانی، کارآفرینی
گردشگری روستایی،
WASPA، COPELAND
CODAS

* نویسنده مسئول: معصومه پازکی

آدرس: سمنان، میدان استاندارد، دانشگاه پیام نور، گروه جغرافیا ایمیل: Masomepazoki93@gmail.com

۱ مقدمه

هفت رنگ مجن، دشت آفتابگردان و شقایق کالپوش، منطقه ی شکارممنوع تپال، باغ گردشگری اورس، آبشارتنگه داستان مجن، آبشارنکارمن، آبشار و قندیلهای یخی آوستا و جاذبه های متعدد طبیعی، فرهنگی و تاریخی بسیاری دیگر اشاره کرد. از این رو، می توان کارآفرینی درحوزه ی گردشگری روستایی را به عنوان یک کریدور جهت دستیابی به توسعه ی پایدار روستاهای منطقه به حساب آورد، درنتیجه، مسئله ی اصلی در این پژوهش مطالعه وضعیت پیشرانهای انسانی توسعه ی کارآفرینی درحوزه ی گردشگری روستایی در دهستانهای شهرستان شاهرود و تحلیل تاثیرات کارآفرینی درحوزه ی گردشگری بر توسعه ی پایدار روستاها می باشد.

۲ مبانی نظری

از یکطرف، اقتصادهای روستایی غالباً از نظر نقایص ساختاری ناشی از تخلیه جمعیت، سرمایه گذاری ناکافی، سطح محدود سرمایه ی انسانی و پیر شدن رنج می برد (دلر و همکاران، ۲۰۱۹)، از طرف دیگر، اشتغال و درآمد حاصل از فعالیتهای کشاورزی به تنهایی نتوانسته است مسائلی نظیر؛ فقر، اشتغال و پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را رفع نماید و به نگهداشت جمعیت در حال رشد روستاها منجر شود، بنابراین بایستی گزینه های جدیدی با استفاده از منابع محلی مورد توجه قرار گیرد (رستمی و احسانی فر، ۱۳۹۷) که یکی از این گزینه ها، گردشگری روستایی است. رشد اقتصادی از طریق اشتغالزایی و فراهم کردن فرصتهای شغلی متنوع مرتبط با گردشگری (بارن سو، ۲۰۱۲) به همراه ارزآوری، تعادل منطقه ای، بهسازی محیط، کمک به بهسازی زیستگاه های حیات وحش، توسعه ی نواحی روستایی، جلوگیری از برون کوچی جمعیت (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۹۴) و ایجاد فرصتهای واقعی برای کاهش فقر، خلق اشتغال برای افراد زیان دیده و تحریک توسعه ی منطقه ای (مک کرچر^۳،

گردشگری صنعتی کار طلب و اشتغال زاست (ابراهیمی و یعقوبی، ۱۳۹۹) و به عنوان بزرگترین صنعت فعال در جهان، یکی از مهمترین راههای توسعه و رشد اقتصادی (هاشمی و محبوب فر، ۱۳۹۲) به شمار می رود که علاوه بر تأثیر بر بخشهای اقتصادی جامعه، به عنوان یکی از عوامل مؤثر در تبدلات فرهنگی (صیدائی و رستمی، ۱۳۹۱) و ایجاد کننده تعاملات اجتماعی - فرهنگی (ساری سیک و همکاران، ۲۰۱۱) مطرح می باشد. گردشگری روستایی می تواند از طریق متنوع کردن اقتصاد و فعال کردن بخش های دیگر روستا مانند حمل و نقل و تولید مواد غذایی نقش مثبتی را در جوامع روستایی به عهده بگیرد (هون تانگ و جونز، ۲۰۱۲؛ بدری و همکاران، ۱۳۹۴). لازمه ی توسعه گردشگری در روستاها، توسعه ی کارآفرینی است و کارآفرینی گردشگری یکی از بزرگترین و سریع ترین صنایع در حال رشد در جهان است (مرادزاده و همکاران، ۱۳۹۷). توسعه ی کارآفرینی در نقاط روستایی یکی از مهمترین استراتژی های توسعه ی روستایی است که می تواند حمایت و نگهداری میراث فرهنگی روستایی، کاهش استفاده از منابع طبیعی، به حداقل رساندن اتلاف منابع، حفظ کیفیت محیطی و حفاظت از تنوع زیستی را در پی داشته باشد (لردکیپانیدز^۲ و همکاران، ۲۰۰۵). در فضاهای روستایی عواملی چون توسعه ی پیشرانهای انسانی، کیفیت نیروی انسانی، افزایش کیفیت مدیریت، توسعه ی آموزش و تکنولوژی در کارآفرینی گردشگری مؤثر است. بنابراین، کارآفرینی درحوزه ی گردشگری و استفاده از ظرفیت های طبیعی و انسان ساخت در گروهی فراهمی پیشران های انسانی است (پیرداده بیرانوند و همکاران، ۱۳۹۷). شهرستان شاهرود یکی از شهرستانهای استان سمنان است که از جاذبه های گردشگری روستاهای این شهرستان می توان به روستا و جنگل ابر، پارک ملی خوارتوران، چشمه

³. Mckercher

¹. Haven Tang & Jones

². Lordkipanidze & et al

براستفاده از منابع طبیعی به ویژه توریسم، ابزاری برای حل و فصل مسائل و چالش های داخل جوامع روستایی و راهی برای حفاظت از سرمایه های روستایی و نیروی محرکه مهمی در انباشت سرمایه ی روستایی به شمار می آید (محمود زاده و ارجمندیان، ۱۳۹۶). کارآفرینی روستایی شامل ترکیبی جدید از منابع روستایی مبتنی بر مکان یا محلی است که ارزش آن نه تنها برای کارآفرین بلکه برای محل روستایی است (کورسگارد و همکاران، ۲۰۱۵). فرایند کارآفرینی روستایی شامل سه مرحله می باشد: درک یا ایجاد یک فرصت اقتصادی؛ عملیاتی کردن فرصت اقتصادی و پیامدها و نتایج کارآفرینی. مرحله درک یا ایجاد فرصت اقتصادی فعالیت های کارآفرین برای تشخیص یا ایجاد فرصت اقتصادی جدید اشاره دارد. مرحله ی تأسیس کسب و کار، تصمیم کارآفرین را برای اجرا و تحقق فرصت به دست آمده و واقعیت بخشی به آن به تصویر میکشد. در مرحله ی سوم، کارآفرین به ارزشیابی و ارزیابی عملکرد کسب و کار جدید بر حسب اهداف و انتظارات خود می پردازد (اکبری و همکاران، ۱۳۹۴). کارآفرینان روستایی تمایل به جامعه محوری دارند و نقش خانواده برای آنها بسیار مهم است و می توان از آن به عنوان الگوی موثق وظیفه و حامی مالی برای سرمایه گذاری (آورامنکو، سیلور، ۲۰۱۰: ۱۴۲) یاد کرد. پیشران ها، عوامل تأثیرگذار بر روندها و رویدادها و اقداماتی است که ممکن است آینده متمایزی را پدید آورند، از این رو، می توان گفت که پیشرانها نیروها و روندهایی هستند که نقش بازساخت آینده فضاهای زندگی را بازی می کنند (تقیلو و همکاران، ۱۳۹۵). پیشرانهای توسعه ی کارآفرینی در حوزه ی گردشگری شامل پیشرانهای عینی و پیشرانهای ذهنی می شود.

۲۰۰۳؛ ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۹۱) از جمله مزایای این صنعت می باشد که توسعه ی آن می تواند به احیاء و بازسازی مناطق روستایی کمک کند از این رو، امروزه در مناطق روستایی، اشتغال در صنایعی مانند گردشگری به میزان قابل توجهی افزایش یافته است (پیسو، ۲۰۱۶). برای غلبه بر مسائل اقتصادی اجتماعی پیش روی جوامع روستایی در چند دهه ی اخیر رویکرد کارآفرینی به عنوان یکی از راهبردهای مهم توسعه ی روستایی مورد توجه برنامه ریزان قرار گرفته است که بیشتر محققان از آن به عنوان موتور رشد و توسعه ی اقتصادی، ابزاری برای متحول سازی و پویایی اقتصادی محلی (لرد کیپانیدز، ۲۰۰۸؛ محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۵) و متغیری با نقش کلیدی در اقتصاد (موحدی و سلیمانیان، ۱۳۹۵) یاد می کنند. کارآفرینی فرایندی است که با آن بتوان با استفاده از خلاقیت، عنصر جدیدی را همراه با ارزش جدید، با بهره گیری از زمان، منابع، ریسک و دیگر عوامل به وجود آورد (غنیان و همکاران، ۱۳۹۰) و طیف وسیعی از فعالیتها که باعث ایجاد ارزش می شوند (گادفورس، اندرسون، ۲۰۱۹) را شامل می شود و تولید کننده اصلی نوآوری، اشتغال و توسعه ی اقتصادی است (فیگورا ایموس و همکاران، ۲۰۱۲). کارآفرینی محصول "رابطه هم افزای" سه دسته عوامل (فرد کارآفرین، سازمان و محیط مشوق کارآفرینی) (الوانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶) می باشد که به دلیل حرکت دادن جامعه به سمت تغییرات تکنیکی و مبتکرانه و تبدیل دانش جدید به خدمات و محصولات جدید حائز اهمیت است (کمري و همکاران، ۱۳۹۸). کارآفرینی نه تنها به عنوان حلقه اتصال بین اختراع، نوآوری و تولید محصولات و خدمات جدید نقش ایفا می کند، بلکه به عنوان موتور رشد و توسعه ی اقتصادی نیز عمل می کند (ناصری منش و همکاران، ۱۳۹۶). کارآفرینی مبتنی

¹. Driving forces

جدول ۱ شاخص های مختلف پیشرانهای انسانی

تعاریف	شاخص ها	پیشرانها
نقش مهم واساسی در عملکرد سیستمهای اقتصادی بازی میکند و عامل اصلی در پیامدهای اقتصادی می باشد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۲)	اعتماد اجتماعی	
دلالت برگسترش روابط بین گروهی در قالب انجمنهای گروهی داوطلبانه، باشگاه ها، اتحادیه ها و گروه هایی دارد و خصلتی محلی و غیردولتی دارند (نصراللهی وسطی، ۱۳۹۳)	مشارکت اجتماعی	
امروزه به عنوان بخشی از شرایط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی داخل هر واحد سیاسی از اهمیت به سزایی برخوردار است (قاسمی و محمدی، ۱۳۹۲)	امنیت اجتماعی	
برتوافق جمعی میان اعضایی يك جامعه دلالت دارد؛ به عبارتی انسجام در کل ناظر به میزان والگویی رابطه ی متقابل بین کنشگران، گروهها و خرده فرهنگهای تمایز یافته است (نوابخش و فیروزآبادی، ۱۳۹۱)	انسجام اجتماعی	ذهنی
خودباوری تأثیر انتظار خود شخص از توانایی های خویش است. بدین معنی که عقاید شخصی در مورد توانایی فرد و خودباوری پیرامون عملکرد خود، به طور گسترده ای عملکرد آن شخص را تعیین می کند (سروستان و عزیز نژاد، ۱۳۹۷)	اعتماد به نفس و خودباوری	
آدمی برای آنکه عاقلانه عمل کند، باید نسبت به پیامدهای اقدامات خود، دیگران و واکنشهای آنان و همچنین نسبت به نیروهایی که خارج از کنترل اوست آگاهی و شناخت کافی داشته باشد، که این پیامدها تنها در آینده خود را نشان می دهند (گواهی، ۱۳۹۶)	آینده نگری	
مطالعات مختلف بیانگر آن است که از طریق آماده سازی شغلی و راهنمای حرفه ای به افراد کمک می شود تا پس از بررسی مشاغل و شناخت خصوصیات فردی خویش، درباره شغل مورد نظر خود تصمیم گیری نمایند. ولی قبل از هر چیز گذراندن دوره های آموزشی مورد نیاز برای انجام کارهای مختلف (کسب فرصت های شغلی) ضروری است (طباطبایی و روایی، ۱۳۸۹)	آموزش، مشاوره و تجربیات	عینی
مهمترین مهارتهای کارآفرینی عبارتند از: ۱) مهارتهای فردی شامل نوآوری، ابتکار، خطرپذیری، توانایی بررسی موضوعات ناشناخته، پذیرش چالشها، مسئولیت پذیری وجست وجوی فرصتها در تغییر و تحولات است؛ ۲) مهارتهای بین فردی شامل تعامل مؤثر بادیگران، برقرار کردن ارتباط مؤثر، مذاکره کردن، اثرگذاری و تظاهرات رهبری است؛ ۳) مهارتهای فرایندی شامل توانایی طراحی و سازماندهی، توانایی تحلیل، ترکیب و ارزشیابی و توانایی اجرای طرح هاست (فرنگ و همکاران، ۱۳۹۷)	مهارت و دانش	
یکی از ابتکارات قابل توجه در زمینه ی تأمین مالی کسب وکارهای کارآفرینانه که به طور خودجوش با استفاده از برنامه های اجتماعی به وجود آمده و به ویژه برای مراحل نوزادی و نوپایی بسیار مناسب بوده، سرمایه گذاری جمعی است (سعیدی اقدم و همکاران، ۱۳۹۸)	دسترسی به سرمایه	
عرضه ی مناسب خدمات زیر ساخت ها جزء ضروری برای بهره وری و رشد اقتصادی است. زیر ساخت ها می توانند به طور مستقیم و غیر مستقیم فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و تولیدی مناطق را تحت تأثیر قرار دهند (قربانی و همکاران، ۱۳۹۳)	دسترسی به زیر ساختهای فیزیکی	
خلاقیت يك اصل اساسی برای انسان بودن و يك منبع حیاتی برای افراد، جامعه و حیات علم اقتصاد است (رحیمی و پازند، ۱۳۹۵). توسعه ی خلاقیت، مسیری مهم و حیاتی برای توسعه ی گردشگری (محمدی و میرتقیان، ۱۳۹۴) به شمار می رود	نوآوری و خلاقیت	
بازاریابی کارآفرینانه نشان دهنده ی رویکرد نوآورانه، پویا و ریسک پذیر به فرایندهای ایجاد، برقراری ارتباط و رساندن ارزش به مشتریان است (ملکی مین باش و شرفی، ۱۳۹۵).	تولید، فروش و بازاریابی	

ی پایدار روستایی به ارتباط بین کسب وکار و محیط آن بستگی دارد، که خود می تواند به عنوان يك رابطه ی دوسویه عمل کند. در این فرآیند، از یکسو فرصت های بازار و سیاستهای پشتیبان توسعه ی

ارتباط بین کارآفرینی و توسعه ی پایدار روستایی بادر نظر گرفتن کارآفرینی به عنوان قابلیت با اثر مثبت روی جنبه های اقتصادی، اجتماعی و محیطی آن است. به طوری که، رابطه ی بین کارآفرینی و توسعه

بخش پیشرانهای ذهنی، وضعیت مؤلفه ی امنیت اجتماعی مطلوبتر است. مراد زاده و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان اولویت بندی پیشرانهای توسعه ی اکوتوریسم کارآفرینانه بارویکرد توانمندسازی اجتماع محور" در مناطق روستایی استان سیستان و بلوچستان انجام داده اند و نتایج، نشان از شناسایی چهار شاخص اصلی بود که توانمندسازی روانشناختی در رتبه ی اول قرار گرفت. علی اکبری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به شناسایی پیشرانهای موثر در وضعیت آینده ی گردشگری پایدار شهر کرمان پرداختند که عامل رقابت پذیری تاثیرگذارترین عامل کلیدی در توسعه ی گردشگری پایدار شهر کرمان می باشد. ده زاده سیلابی و احمدی فرد (۱۳۹۸) به تعیین پیشرانهای کلیدی مؤثر بر توسعه ی گردشگری با رویکرد آینده پژوهی در شهرستانهای استان مازندران پرداختند. معتقدند از میان پیشرانها، متغیرهای بخش زیرساخت و خدمات بیشترین تأثیر را بر توسعه ی گردشگری به خود اختصاص داده اند. **فتیحی زاده** و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی پیشرانهای کلیدی مؤثر در توسعه ی گردشگری روستایی روستای هدف گردشگری دیزباد علیا در استان خراسان رضوی پرداختند و تحلیل‌های آنها نشان داد که شاخص متعهد بودن نهادهای مسئول به وظایف قانونی و مشروع خود در حوزه ی گردشگری روستایی و اجتناب از بوروکراسی اداری در دو وضعیت اثروابستگی مستقیم و غیرمستقیم دارای بیشترین اثرگذاری در توسعه ی گردشگری بودند. عباسی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله ای به تبیین آثار مؤلفه های پیش برنده توسعه ی کارآفرینی در مقصدهای گردشگری روستایی بخش سامن شهرستان ملایر پرداختند. و در این میان بیشترین آثار مستقیم مربوط به فرصتهای گردشگری بود و بیشترین اثر غیرمستقیم را مؤلفه زیست محیطی تبیین کرد. از دیگر تحقیقات انجام شده در ایران می توان به رستمی و احسانی فر (۱۳۹۷) و فرهادی

پایدار از طریق شکل دهی و توسعه ی کسب و کارهای جدید می توانند راه های جدیدی برای تأمین محصولات و خدماتی به استفاده بهینه منابع توجه دارند، رانمرفی کنند که خودزمینه را برای ایجاد مؤسسات و فعالیتهای اقتصادی دوستدار محیط فراهم می کند؛ و ازسوی دیگر، کسب و کارهای جدید ممکن است به افزایش ریسکهای زیست محیطی بیانجامد که این مسئله را می توان در قالب فشارهای محیطی مانند مقررات ایمنی، اخلاقی، اجتماعی و ... بررسی نمود که می تواند روند ایجاد کسب و کارهای جدید را تحت تأثیر قرار دهد (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۵). گردشگری در حال حاضر یکی از ابعاد توسعه ی روستایی محسوب میشود، ارتباط گردشگری و توسعه ی کارآفرینی نیازمند مطالعات عمیقی است که در حال حاضر در ادبیات جغرافیایی ایران در حال بروز است و از آنجایی که دستیابی به توسعه ی پایدار روستایی درگرو توجه به ابعاد اقتصادی، اجتماعی، نهادی و محیطی است، ضرورت توجه به این ابعاد در مباحث کارآفرینی و گردشگری روستایی نیز از اهمیت به سزایی برخوردار بوده و لازم است در تحقیقات درباره ی کارآفرینی گردشگری به آنها توجه شود (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۳).

۳ پیشینه ی تحقیق

بررسی اسناد نشان می دهد که تاکنون مطالعات متعددی در زمینه ی کارآفرینی و گردشگری در ادبیات جهانی و داخلی صورت پذیرفته است. اما در زمینه ی پیشرانهای توسعه ی کارآفرینی در گردشگری روستایی به خصوص پیشرانهای انسانی مطالعات اندکی صورت گرفته است. برخی از مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است، به شرح ذیل می باشد: پیرداده بیرانوند و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی پیشرانهای انسانی در توسعه ی کارآفرینی گردشگری در روستای بیشه رامورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده اند که از بین مؤلفه های بخش پیشرانهای عینی، وضعیت بهتر برای مؤلفه ی آموزش، مشاوره و تجربیات و از بین مؤلفه های

۴ روش شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نوع مطالعات کاربردی است و با توجه به ماهیت موضوع و مؤلفه‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر فرایند پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است. پژوهش حاضر از نظر بُعد روش اجرا، از نوع ترکیبی اسنادی-پیمایشی است و نحوه‌ی گردآوری داده‌ها پیمایشی مقطعی است. جامعه‌ی آماری تحقیق سرپرستان خانوار در دهستانهای شهرستان شاهرود براساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵ بودند که براساس فرمول کوکران از تعداد ۱۳۴۰۱ خانوار از ۷ دهستان ۳۷۳ خانوار به عنوان نمونه‌ی پژوهش به دست آمده است. سپس براساس تعداد خانوارهای هر دهستان و به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده، تعداد نمونه در هر دهستان محاسبه شد. بازه‌ی زمانی این تحقیق در ۶ ماهه‌ی اول سال ۱۳۹۸ است. پرسشنامه به عنوان ابزار پژوهش، به صورت تصادفی در اختیار سرپرستان خانوار قرار گرفت. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخت می‌باشد که شاخصها و گویه‌های به کاررفته در زمینه پیشرانهای توسعه‌ی کارآفرینی در حوزه‌ی گردشگری، در جدول شماره ۲ آورده شده است. روایی پرسشنامه طبق نظر استادان صاحب نظر جغرافیا و برنامه ریزی روستایی تأیید شد. اعتبارسنجی آن نیز با روش آلفای کرونباخ، به دست آمده و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و تکنیک‌های COPELAND, WASPAS و CODAS انجام شده است.

یونکی و همکاران (۱۳۹۷) اشاره کرد. موسکاردا^۱ (۲۰۱۴) در پژوهشی به موضوع گردشگری و هدایت جامعه در مناطق روستایی و ارتباط بین پویایی، کارآفرینی، توسعه‌ی گردشگری و رفاه جامعه پرداخته است. او معتقد است که درک خصوصیات و اقدامات کارآفرینان گردشگری یک بعد مهم از گردشگری است که باید در تدوین چارچوب‌های نظری برای تبیین و پیش بینی تأثیرات گردشگری در نظر گرفته شود. جامان و آلام^۲ (۲۰۱۶) در مقاله‌ی با عنوان کارآفرینی به عنوان نیروی محرکه (پیشران) برای توسعه گردشگری روستایی، به این نتیجه رسیده‌اند که برای ایجاد علاقه و تمایل به مشارکت در کارآفرینی باید از مشوقها و پشتیبانی‌های مختلفی از جمله دسترسی به سرمایه، فرصت حضور در دوره‌ها و آموزش کارآفرینی و جنبه‌های بازاریابی استفاده کرد. پژوهش حاضر به منظور مطالعه پیشرانهای انسانی توسعه‌ی کارآفرینی در حوزه‌ی گردشگری سعی کرده است با رویکردی جدید و با توجه به مطالعات پیشین، روستاهای شهرستان شاهرود را مورد مطالعه قرار بدهد که نتایج پژوهش نگارندگان نشان می‌دهد تا کنون پژوهشی به منظور مطالعه پیشرانهای انسانی توسعه‌ی کارآفرینی در حوزه‌ی گردشگری روستاهای شهرستان شاهرود و با استفاده از تکنیک‌های COPELAND, WASPAS و CODAS انجام نشده است.

^۲. Jaman & Alam

^۱. Moscardo

جدول ۲ توضیح پارامترهای پیشران های انسانی توسعه ی کارآفرینی در حوزه ی گردشگری روستایی

مولفه	شاخص	گویه ها	آلفای کرونباخ
پیشران های توسعه کارآفرینی	پیشران های ذهنی	اعتماد اجتماعی، مشارکت، انضباط اجتماعی، انسجام اجتماعی، اعتماد به نفس و خودباوری، آینده نگری	۰/۹۵۱
	پیشران های عینی	آموزش، مهارت ودانش، دسترسی به سرمایه، دسترسی به زیرساختهای فیزیکی، نوآوری و خلاقیت، تولید، فروش و بازاریابی	۰/۹۱۵

منبع: پیر داده بیرانوند و همکاران (۱۳۹۷)، سیوچینا و همکاران (۲۰۱۶)، لیو و چنگ (۲۰۱۸)

است. تکنیک^۱ CODAS به معنی ارزیابی مبتنی برفاصله ی ترکیبی می باشد. این تکنیک یکی از روشهای تصمیمگیری چند شاخصه^۲ است که هدف آن رتبه بندی گزینه ها بر اساس تعدادی معیار است. روش کوداس مطلوبیت گزینه ها را براساس دوروش تعیین می کند. اولین روش محاسبه ی فاصله اقلیدسی گزینه ها از ایده آل منفی و دومین روش محاسبه فاصله تاکسی^۳ گزینه ها از ایده آل منفی است (کشاورز غربائی و همکاران، ۲۰۱۶).^۴

روش کپلند، در رابطه باموضوعات مختلف می باشدکه هدف آن انتخاب گزینه ی برتر از طریق مقایسه زوجی بین آنهاست. این روش، براساس ماتریس مقایسات زوجی بنا شده که نه تنها تعداد بردها، بلکه تعداد باختها را هم، برای هرگزینه محاسبه می کند. تکنیک ارزیابی تولید وزن تجمعی WASPAS نوعی ازمدلهای ترکیبی است که دقت بسیار بالایی در تصمیمات پیچیده دارد. دراین پژوهش با توجه به اهمیت تحقیق در منطقه مورد مطالعه ازاین تکنیک ترکیبی قوی استفاده شده

جدول ۳ تعداد خانوار دهستان ها و تعداد نمونه برای هر دهستان براساس نمونه گیری طبقه بندی شده

دهستان	تعداد خانوار	تعداد نمونه
خرقان	۶۴۳۸	۱۷۹
بیارجمند	۸۱۹	۲۷
حومه	۲۰۷۳	۵۷
خوار توران	۱۰۶۹	۲۹
طرود	۹۴۱	۲۵
دهملا	۸۴۶	۲۳
کلا ته های غربی	۱۲۱۵	۳۳
جمع	۱۳۴۰۱	۳۷۳

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

4. Keshavarz Ghorabae

1. Combinative Distance-based Assessment (CODAS)

2. MADM

3. Taxicab distance

۵ موقعیت جغرافیایی منطقه‌ی مورد مطالعه

شهرستان شاهرود یکی از شهرستانهای استان سمنان است که در فاصله ۴۰۰ کیلومتری تهران، در حاشیه‌ی کویر و در دامنه‌های جنوبی البرز واقع

شده است. از حیث وسعت شاهرود ششمین شهرستان بزرگ کشور است. از لحاظ وسعت و جمعیت رتبه‌ی اول رادراستان سمنان داراست. این شهرستان دارای هفت دهستان می‌باشد. در سال ۱۳۹۵ تعداد گردشگران وارد شده به شهرستان ۴۲۷۳۶۴ نفر بوده است (سند تفصیلی تدبیر و توسعه‌ی شهرستان شاهرود، ۱۳۹۷).

شکل ۱ نقشه‌ی موقعیت جغرافیایی منطقه‌ی مورد مطالعه و ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

را زنان تشکیل داده‌اند. همچنین توزیع فراوانی پاسخگویان را براساس سن، مورد بررسی قرار می‌دهد، که افراد در رده سنی بین ۳۵-۴۴/۹۵ سال، بیشترین میزان از پاسخ دهندگان را شامل شده‌اند و ۴۷/۸۵ درصد از پاسخگویان دارای مدرک دیپلم و فوق دیپلم بوده‌اند.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه نشان می‌دهد که ۳۱۰ نفر از سرپرستان خانوار به پرسشنامه‌های توزیع شده پاسخ داده‌اند که ۳۰۳ پرسشنامه (با نرخ بازگشت ۸۱/۲۳) قابل استفاده بودند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در قسمت ویژگی‌های جمعیت شناختی نشان می‌دهد که از تعداد پاسخگویان ۸۲/۱۷ درصد (۲۴۹ نفر) را مردان ۱۷/۸۳ درصد (۵۴ نفر)

جدول ۴ ویژگی های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

گروه های سنی (سال)	درصد فراوانی	گروه های سنی (سال)	درصد فراوانی	تحصیلات	درصد فراوانی
زیر ۱۸ سال	-	۴۵-۵۴/۹۵	۲۰/۴۶	زیر دیپلم	۲۰/۴۶
۱۸-۲۴/۹۵	۲/۶۴	۵۵-۶۴/۹۵	۹/۲۴	دیپلم و فوق دیپلم	۴۷/۸۵
۲۵-۳۴/۹۵	۲۷/۰۶	۶۵ به بالا	۵/۲۸	لیسانس	۲۵/۷۵
۳۵-۴۴/۹۵	۳۵/۳۲			فوق لیسانس و دکترا	۵/۹۴

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

در توسعه ی کارآفرینی درحوزه ی گردشگری روستایی در منطقه ی مورد مطالعه، از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد، نتیجه این آزمون به شرح جدول شماره ۵ می باشد.

۶ یافته های پژوهش

در گام اول براساس معیارهای تحقیق که با استفاده از مطالعات کتابخانه ای به دست آمد (جدول ۲)، جهت بررسی وضعیت پیشرانه‌های منابع انسانی

جدول ۵ نتایج آزمون t تک نمونه ای در بررسی وضعیت منطقه ی مورد مطالعه از نظر شاخص های تحقیق

Test Value = 3

شاخص های تحقیق	انحراف معیار	اختلاف میانگین	میانگین	معناداری t
اعتماد اجتماعی	۱/۴۱۹۸۸	۰/۴۴۵۵۴	۳/۴۴۵۵۴	۰/۰۰۰
مشارکت	۱/۵۱۲۰۷	۰/۳۹۶۰۴	۳/۳۹۶۰۴	۰/۰۰۰
انضباط اجتماعی	۱/۲۱۷۳۷	۰/۵۷۴۲۶	۳/۵۷۴۲۶	۰/۰۰۰
امنیت اجتماعی	۱/۲۷۴۱۴	۰/۴۷۵۲۵	۳/۴۷۵۲۵	۰/۰۰۰
انسجام اجتماعی	۱/۴۰۶۲۹	۰/۶۸۳۱۷	۳/۶۸۳۱۷	۰/۰۰۰
خودباوری	۱/۱۷۹۰۴	۰/۷۷۲۲۸	۳/۷۷۲۲۸	۰/۰۰۰
آینده نگری	۱/۴۷۵۷۹	۰/۶۱۳۸۶	۳/۶۱۳۸۶	۰/۰۰۰
آموزش	۱/۱۹۶۶۸	۰/۴۹۵۰۵	۳/۴۹۵۰۵	۰/۰۰۰
مهارت	۱/۰۷۲۸۲	۰/۶۰۳۹۶	۳/۶۰۳۹۶	۰/۰۰۰
دسترس‌ی به سرمایه	۱/۳۶۵۷۲	۰/۱۸۸۱۲	۳/۱۸۸۱۲	۰/۰۱۱
دسترس‌ی به زیرساختها	۱/۲۴۶۹۹	۰/۴۰۹۲۴	۳/۴۰۹۲۴	۰/۰۰۰
نوآوری و خلاقیت	۱/۰۳۲۷۴	۰/۴۱۵۸۴	۳/۴۱۵۸۴	۰/۰۰۰
تولید، فروش و بازاریابی	۱/۱۸۲۲۱	۰/۹۲۰۷۹	۳/۹۲۰۷۹	۰/۰۰۰

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

کردکه دهستانهای شهرستان شاهرود از نظر شاخصهای تحقیق در وضعیت مناسبی قرار دارند و عملکرد مسئولان شهرستان و روستاها و همچنین عملکرد مردم بومی و بخش خصوصی

براساس جدول شماره ۵، مقایسه حدمتوسط گویه ها و میانگین وضع موجود، نشان می دهد که میانگین وضع موجود شاخصهای تحقیق بالاتر از حد متوسط گویه هاست و بنابراین می شود استنباط

پوشیده می‌شود، بافت پلکانی خانه ها، خانه های قدیمی باز سازی شده، کوه نوردی و جنگل نوردی، امکان دوچرخه سواری در کوهستان، آبشار آلوچال، دالان بهشت، چشمه هایی مانند چشمه ترش و چشمه قطری، برگزاری اکوماراتن ها مانند اکوماراتن بین المللی سال (۱۳۹۷)، روستای مجن (به دلیل معماری خاص که ملقب به ماسوله کویر ایران می باشد، آبشار، چشمه هفت رنگ مجن که در دنیا کم نظیر است)، روستای طرود (گله های شتر و نخلستانها، مسابقات شترسواری، کویر، معادن غنی از سنگهایی مانند کوارتز، ژئوتوریسم) وسایر روستاهای این شهرستان می باشد. در گام دوم؛ ۱۳ معیار نهایی تحقیق که بر اساس مطالعات کتابخانه ای مشخص شده اند با استفاده از تکنیک کپ لند رتبه بندی شده اند تا مشخص شود از نظر راهالی روستاهای منطقه کدام معیار در توسعه ی کارآفرینی گردشگری روستایی دارای اولویت بوده است.

در چند سال اخیر در زمینه ی توسعه خانه های بوم گردی، پاکسازی، مرمت و بهسازی بافت تاریخی روستاها، جذب گردشگر، افزایش نرخ اشتغال در زمینه ی گردشگری، بهبود وضعیت درآمد به ویژه در روستاهای هدف گردشگری، مشارکت مردم در مراحل مختلف توسعه ی گردشگری، بهره گیری از نیروهای متخصص بومی، همیاری اهالی روستا، مستندسازی جاذبه های طبیعی و فرهنگی تایید کننده ی نتایج این آزمون می باشد. شاخص تولید، فروش و بازاریابی در رتبه ی اول قرار دارد که این مسئله مربوط به افزایش نرخ بازدید گردشگران از روستاهایی مانند روستای تاریخی قلعه بالا (به دلیل معماری پلکانی، همجواری بادشتهای دلبر و علی انگر (پارک ملی واقع در منطقه حفاظت شده خارتوران)، قرار گرفتن مناظر کویری در کنار زیباییهای کوهستان، هم جواری با پارک ملی توران (ملقب به دروازه حیاط وحش توران)، روستای ابر (به دلیل جنگل ابر که این جنگل از بکرترین و قدیمی ترین جنگل های ایران است که بیشتر مواقع فضای آن از اقیانوسی از ابر

جدول ۶ رتبه بندی نهایی معیارها بر اساس روش کپ لند

رتبه	$\sum C - \sum R$	$\sum R$	$\sum C$	معیارها	رتبه	$\sum C - \sum R$	$\sum R$	$\sum C$	معیارها
۸	-۱	۷	۶	اعتماد اجتماعی	۷	۱	۶	۷	آموزش
۵	۵	۴	۹	مشارکت	۴	۷	۳	۱۰	مهارت
۵	۵	۴	۹	انضباط اجتماعی	۲	۱۱	۱	۱۲	دسترسی به سرمایه
۸	-۱	۷	۶	امنیت اجتماعی	۹	-۳	۸	۵	دسترسی به زیرساختها
۹	-۳	۸	۵	انسجام اجتماعی	۱	۱۳	۰	۱۳	نوآوری و خلاقیت
۳	۹	۲	۱۱	خودباوری	۶	۳	۵	۸	تولید، فروش و بازاریابی
۷	۱	۶	۷	آینده نگری					

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

روستایی در شهرستان شاهرود و حساسیت موضوع از نظر مردم محلی و مسئولان شهرستان، در این پژوهش برای دستیابی به نتایج دقیق تر و به منظور تحلیل گسترش کارآفرینی گردشگری روستایی

بر اساس تکنیک کپ لند، معیار نوآوری و خلاقیت با ارزش عددی ۱۳ بالاترین ارزش را داراست و بعد از آن به ترتیب ارزشهای دسترسی به سرمایه و خودباوری به عنوان ارزشهای نهایی انتخاب میگردند. در گام سوم؛ باتوجه به گسترش کارآفرینی گردشگری

سپس شاخصهای تحقیق با استفاده از روش آنتروپی^۲ شانون موردسنجش و وزن دهی قرارگرفتند و درمرحله ی بعد، برآوردواریانس مقادیرمعیارهای استاندارد شده انجام شد: در مرحله ی نهایی، به منظور رتبه بندی گزینه ها مقدار عددی λ و Q_i از طریق فرمول های زیر محاسبه می گردد:

ازتکنیک ارزیابی تولید وزنی تجمعی^۱ استفاده شده است. بدین منظورابتدا امتیازهر روستابراساس شاخصهای تحقیق که از طریق پرسشنامه گردآوری شده بودند، مشخص گردیدوماتریس وضع موجود تشکیل داده شدوسپس براساس روش بی مقیاس شده خطی، داده های اولیه بی مقیاس شدند،

$$\lambda = \frac{\sigma^2(q_i^{(2)})}{\sigma^2(q_i^{(1)}) + \sigma^2(q_i^{(2)})}$$

$$q_i = \lambda q_i^{(1)} + (1 - \lambda) q_i^{(2)} = \lambda \sum \bar{X}_{ij} w_j + ((1 - \lambda) \prod (\bar{X}_{ij})^{w_j}), \lambda = 0, 0.1, 0.001, 1$$

جدول ۷ محاسبه وزن شاخص ها با استفاده از روش آنتروپی شانون

وزن شاخص	معیارها	وزن شاخص	معیارها	وزن شاخص	معیارها
۰/۰۸۰۰	آموزش	۰/۱۰۰۴	خودباوری	۰/۰۶۰۲	اعتماد اجتماعی
۰/۰۷۸	مهارت	۰/۰۴۴	آینده نگری	۰/۰۹۰۳	مشارکت
۰/۱۳۱	دسترسی به سرمایه	۰/۱۵۳	نوآوری و خلاقیت	۰/۰۴۷۳	انضباط اجتماعی
۰/۰۴۰	دسترسی به زیرساختها	۰/۰۵۳۹	تولید، فروش و بازاریابی	۰/۱۰۰	امنیت اجتماعی
				۰/۰۲۰۰	انسجام اجتماعی

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

جدول ۸ نتیجه تکنیک WASPAS

رتبه بندی گزینه ها	Q_i	λ	$\sigma^2(Q_i^{(2)})$	$\sigma^2(Q_i^{(1)})$	گزینه/شاخص
۶	۰/۰۸۹۷	۰/۵۰۸۹	۰/۰۰۰۳۱۴	۰/۰۰۰۳۰۳	حومه
۴	۰/۱۰۲۴	۰/۶۴۷۸	۰/۰۰۰۲۷۶	۰/۰۰۰۱۵	طرود
۷	۰/۰۸۷۰	۰/۶۸۲۵	۰/۰۰۰۵۸۷	۰/۰۰۰۲۷۳	دهملا
۵	۰/۰۹۹۰	۰/۶۸۶۹	۰/۰۰۰۳۸۴	۰/۰۰۰۱۷۵	کلاته های غربی
۲	۰/۱۱۲۹	۰/۷۶۸۳	۰/۰۰۰۲۷۲	۰/۰۰۰۰۸۲	خوارتوران
۳	۰/۱۱۰۴	۰/۹۱۱۷	۰/۰۰۰۴۰۳	۰/۰۰۰۰۳۹	بیارجمند
۱	۰/۱۱۷۱	۰/۹۵۲۴	۰/۰۰۰۵۶۱	۰/۰۰۰۰۲۸	خرقان

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

^۲. Entropy

^۱. WASPAS

دستی، غذاهای محلی، خشکبار، لباسهای محلی و جاذبه های متعدد طبیعی، فرهنگی و تاریخی می باشد. درگام چهارم؛ باتوجه به تاثیرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی در شهرستان شاهرود و حساسیت موضوع از نظر حفظ محیط زیست و حفظ فرهنگ غنی و هویت محلی مردم روستا، در این پژوهش برای دستیابی به نتایج دقیق تر به منظور تحلیل تاثیرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی از تکنیک CODAS استفاده شده است. برای بررسی تاثیراتی که کارآفرینی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی گذاشته است از پارامترهای زیر که در جدول شماره ۹ آمده، استفاده شده است که این پارامترها از طریق مطالعات کتابخانه ای به دست آمده اند.

مطابق جدول شماره ۸، نتایج تکنیک WASPAS نشان می دهد که ابعاد مختلف پیشرانهایی منابع انسانی در دهستان خرقان (Q_i معادل ۰/۱۱۷۱ می باشد) بیشترین تاثیر را در روند توسعه ی کارآفرینی گردشگری روستایی در روستاهای این دهستان داشته و دهستان دهملا (Q_i معادل ۰/۰۸۷۰ می باشد) کمترین تاثیر را دارا بوده است. دهستان خرقان بیش از ۲۷ روستای دارای سکنه دارد که جاذبه های گردشگری این دهستان شامل روستای ابر و جنگلهای ابر و قطری، روستای قلعه نو خرقان، آرامگاه شیخ ابوالحسن خرقانی، کوچه باغهای قلعه نو، بافت قدیمی روستا، همجواری باعشایر، دره برون برون در قسمت جنوبی جنگل ابر، کوه بیدر، گیاهان دارویی چون گل گاوزبان، گل ختمی و کتیرا، صنایع

جدول ۹ شاخص ها و گویه های تاثیرات کارآفرینی در حوزه ی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی

مولفه	گویه	آلفای کرونباخ
تنوع بخشی به اشتغال محلی	بهبود وضعیت اشتغال، ایجاد شغل مکمل و پاره وقت، بهبود کمیت و کیفیت صنایع دستی، اشتغال در فعالیت های غیرزراعی، اشتغال در امور ساخت و ساز، خدمات راهنمایی گردشگران	۰/۹۹۲
تنوع بخشی به منابع درآمد خانوار	فروش بی واسطه محصولات کشاورزی، بازگشت سرمایه ها و سرمایه گذاری در فعالیت های جدید، فروش داروهای گیاهی و سبزیجات محلی، کسب درآمد از فعالیت های خدماتی، رقابت پذیری در ارائه ی خدمات مطلوبتر	۰/۹۹۰
مدیریت منابع	حفظ محیط زیست، شناسایی منابع جدید گردشگری، افزایش مشارکت روستائیان، افزایش همیاری و همکاری روستائیان، سرمایه گذاری در خدمات گردشگری	۰/۹۰۶
ریسک پذیری	افزایش اشتغال در فعالیتهای جدید، ریسک پذیری در سرمایه گذاری، ایده پردازی، خودباوری، توانمند شدن روستائیان	۰/۸۰۰
خلاقیت و آینده نگری	برنامه ریزی دقیق تر و علمی تر، انگیزه برای موفقیت، خود اشتغالی، استفاده از فرصت های جدید	۰/۷۶۴

منبع: محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۵، تقدیسی و همکاران، ۱۳۹۴؛ شهرکی و همکاران، ۱۳۹۵

ماتریس نرمال وزن دار است. که در این پژوهش از روش انترویی شانون استفاده شده است.

اولین مرحله، در این روش تشکیل ماتریس تصمیم است. دومین مرحله، نرمال سازی ماتریس تصمیم می باشد. سومین مرحله، روش CODAS تشکیل

جدول ۱۰ وزن شاخص ها با استفاده از روش انتروپی شانون

شاخص	تنوع بخشی به اشتغال محلی	تنوع بخشی به منابع درآمد خانوار	مدیریت منابع	ریسک پذیری	خلاقیت و آینده نگری
وزن	۰/۰۳۷	۰/۳۲۵	۰/۱۹۴	۰/۳۲۵	۰/۱۱

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

مطلوبیت هرگزینه که ابتدا میزان دوری هرگزینه از ایده آل منفی با استفاده از دو نوع فاصله محاسبه می شود:

پس از تشکیل ماتریس نرمال موزون، زمان محاسبه نقطه ایده آل منفی^۱ است $(NS_j = \text{Min } r_{ij})$ (احمدبادی و همکاران، ۲۰۱۷). چهارمین مرحله؛ تعیین میزان

فاصله ی منهن یا فاصله تاکسی

$$T = \sum_{j=1}^m |r_{ij} - ns_j|$$

در مرحله نهایی، برای انتخاب گزینه ی بهینه از رابطه ی زیر استفاده می شود:

$$H_{ik} = (E_i - E_k) + (\psi(E_i - E_k) \times (T_i - T_k))$$

که پارامتر τ بین ۰/۱ تا ۰/۵ تعیین شود (کشاورز غربائی و همکاران، ۲۰۱۶).

فاصله ی اقلیدسی

$$E = \sqrt{\sum_{j=1}^m (r_{ij} - ns_j)^2}$$

مقدار پارامتر ψ براساس میزان آستانه τ تعیین می شود. هرچه مقدار H هرگزینه بیشتر باشد آن گزینه از اولویت بیشتری برخوردار است. پیشنهاد می شود

جدول ۱۱ فواصل اقلیدسی و تاکسی

Taxicab distances	Euclidean distance	گزینه/شاخص
۰/۰۴۷۵	۰/۲۱۷۹	حومه
۰/۰۵۸۲	۰/۲۴۱۲	طرود
۰/۰۳۵۷	۰/۱۸۸۹	دهملا
۰/۰۳۶۸	۰/۱۹۱۸	کلاته های غربی
۰/۰۳۵۱	۰/۱۸۷۳	خوارتوران
۰/۰۳۲۴	۰/۱۸	بیارجمند
۰/۰۰۴۳	۰/۰۶۵۵	خرقان

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

^۱. Negative-ideal solution

جدول ۱۲ محاسبه ماتریس ارزیابی و محاسبه H

رتبه	H	دهملا	خرقان	خوارتوران	بیارجمند	کلاته های غربی	طرود	حومه	
۶	-۰/۳۳۵	-۰/۱۹۵۵	-۰/۰۵۳	-۰/۰۴۲۹	-۰/۰۳۶۸	-۰/۰۴۰۸	۰/۰۳۴	۰	حومه
۷	-۰/۵۶۲۳	-۰/۲۲۹۵	-۰/۰۸۷	۰/۰۷۶۹	-۰/۰۷۰۸	-۰/۰۶۴۱	۰	-۰/۰۳۴	طرود
۴	-۰/۰۶۰۳	-۰/۱۵۴۷	-۰/۰۱۲۲	۰/۰۰۲۱	۰/۰۰۳۹	۰	۰/۰۶۴۱	۰/۰۴۰۸	دهملا
۵	-۰/۰۷۷۴	-۰/۱۵۸۷	-۰/۰۱۶۲	۰/۰۰۶۱	۰	-۰/۰۰۳۹	۰/۰۷۰۸	۰/۰۳۶۸	کلاته های غربی
۲	۰/۰۶۱۳	-۰/۰۶۱۶	-۰/۰۰۵۴	۰	۰/۰۰۶۱	۰/۰۰۲۱	۰/۰۷۶۹	۰/۰۴۲۹	خوارتوران
۳	۰/۰۳۱۴	-۰/۱۴۲۵	۰	۰/۰۰۵۴	۰/۰۱۶۲	۰/۰۱۲۲	۰/۰۸۷۰	۰/۰۵۳	بیارجمند
۱	۰/۹۴۲۷	۰	۰/۱۴۲۵	۰/۰۶۱۶	۰/۱۵۸۷	۰/۱۵۴۷	۰/۲۲۹۵	۰/۱۹۵۵	خرقان

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

برای بررسی وضعیت پیشرانهای منابع انسانی در توسعه ی کارآفرینی درحوزه ی گردشگری روستایی در دهستانهای شهرستان شاهرود، ابتدا با استفاده از آزمون t تک نمونه ای میزان هریک از شاخصهای تحقیق، موردآزمون قرار گرفت. نتیجه این آزمون، نشان می دهد که میانگین وضع موجود این شاخصها بالاتراز حد متوسط گویه ها است و بنابراین می توان استنباط کرد که دهستانهای شهرستان شاهرود از نظر شاخصهای تحقیق در وضعیت مناسبی قرار دارند. درگام دوم؛ ۱۳ معیارنهایی تحقیق که براساس مطالعات کتابخانه ای مشخص شده اند با استفاده از تکنیک COPELAND رتبه بندی شده اند که براساس این تکنیک، معیارنوآوری و خلاقیت بارزش عددی ۱۳ بالاترین ارزش راداراست و بعدازآن به ترتیب ارزشهای دسترسی به سرمایه و خودباوری به عنوان ارزش های نهایی انتخاب می گردند. درگام سوم؛ باتوجه به گسترش کارآفرینی گردشگری روستایی در شهرستان شاهرود و حساسیت موضوع از نظر مردم محلی و مسئولان شهرستان، در این پژوهش برای دستیابی به نتایج دقیق تر به منظور تحلیل گسترش کارآفرینی گردشگری روستایی از تکنیک ارزیابی تولید وزنی تجمعی استفاده شده است. مطابق تکنیک WASPAS ابعادمختلف

یافته های جدول فوق و نتایج تکنیک CODAS نشان می دهد که تاثیرات کارآفرینی گردشگری روستایی بر توسعه ی دهستانهای خرقان، خوارتوران و بیارجمند بیش از سایر دهستانها بوده و این بدان معناست که براساس نتایج پژوهش حاضر، این دهستانها به دلیل توسعه ی کارآفرینی درحوزه ی گردشگری روستایی از سایر دهستانها توسعه یافته تر هستند.

۷ بحث و نتیجه گیری

از شناخته شده ترین راهبردهای توسعه ی روستایی، گردشگری و فرصتهای مربوط به آن در زمینه کارآفرینی است، از طرفی شناسایی فرصتها یکی از مولفه های کلیدی فرایند کارآفرینی و یکی از عوامل اساسی در بقا و توسعه به شمار می رود. به کارگیری کارآفرینی در مناطق گردشگری به پیدایش مشاغل جدید و رونق مجدد کسب و کارهای متنوع در محل منجر می شود براین اساس و به دلیل آنکه پیشرانها بر روند ساخت آینده ای متفاوت و متمایز موثرند. از این رو، در پژوهش حاضر به بررسی پیشرانهای انسانی در توسعه ی کارآفرینی در گردشگری روستایی پرداخته شد. در این پژوهش از روش آماری t تک نمونه ای و تکنیکهای کپ لند، واسپاس و کداس استفاده شده است. درگام اول،

نظر گویه های دسترسي به زیرساختهاي فیزیکی، نوآوری و خلاقیت، تولید، فروش و بازاریابی بانایج پژوهش رکن الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۳) که عامل اقتصادی را عامل مهمی در توسعه ی کارآفرینی گردشگری می دانند، از نظر گویه های اعتماد اجتماعی، مشارکت، انضباط اجتماعی، انسجام اجتماعی آموزش، مهارت و دانش، دسترسي به سرمایه، دسترسي به زیرساختهاي فیزیکی، نوآوری و خلاقیت، تولید، فروش و بازاریابی بانایج کریم زاده و همکاران (۱۳۹۳) که عامل زیرساختي، عامل اقتصادی اجتماعی و عامل فرهنگی آموزشی رادر به وجود آمدن فرصتهای کارآفرینی گردشگری روستایی تاثیرگذار می دانند، همخوانی دارد. از نظر پیشرانهای عینی و پیشرانهای ذهنی با نتایج پیرداده بیرانوند و همکاران (۱۳۹۷) که پیشرانهای آموزش، مشاوره و تجربیات و امنیت اجتماعی را مطلوبتر می دانند و با نتایج مرادزاده و همکاران (۱۳۹۷) که معتقد به توانمندسازی روانشناختی، توانمندسازی سیاسی، توانمندسازی اقتصادی و توانمندسازی اجتماعی هستند و اینکه توانمندسازی ذهنی و روانی رابرای جوامع هدف پیشنهاد می کنند و نتایج ده زاده سیلابی و احمدی فرد (۱۳۹۸) که معتقد به پیشرانهای خدمات رفاهی، فضای سبز، گسترش فضاهای ساخته شده مرتبط با گردشگری، شبکه حمل و نقل، سرمایه گذاری بخش خصوصی، امنیت، افزایش فرهنگ گردش پذیری، تاسیسات زیرساختی و توزیع امکانات بودند، با نتایج پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۹) که مؤلفه های روحیه ی کارآفرینی، عوامل اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی را موثر می دانند، از نظر گویه های اعتماد اجتماعی، مشارکت، انضباط اجتماعی، انسجام اجتماعی که از مولفه های سرمایه ی اجتماعی هستند بانایج رستمي و احسانی فر (۱۳۹۷) که فرهنگ بالای مردم در پذیرش گردشگر روستایی را یکی از مهمترین عوامل در توسعه ی کارآفرینی در زمینه ی گردشگری محسوب می کنند، از نظر گویه دسترسي به زیر ساختهاي فیزیکی با نتایج فرهادی یونکی و همکاران (۱۳۹۷) که چشم انداز طبیعی و مراکز اقامتی روستایی از پیشرانهای

پیشرانهای منابع انسانی در دهستان خرقان (در این دهستان، Q_1 معادل ۰/۱۱۷۱ می باشد) بیشترین تاثیر رادر روند توسعه ی کارآفرینی گردشگری در روستاهای این دهستان داشته است. در گام چهارم؛ با توجه به تاثیرات کارآفرینی در حوزه ی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی در شهرستان شاهرود و حساسیت موضوع از نظر حفظ محیط زیست و حفظ فرهنگ غنی و هویت محلی مردم روستا، در این پژوهش برای دستیابی به نتایج دقیق تر به منظور تحلیل تاثیرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی از تکنیک کوداس استفاده شده است. یافته های تکنیک CODAS نشان می دهد که تاثیرات کارآفرینی گردشگری روستایی بر توسعه ی دهستانهای خرقان، خوارتوران و بیارجمند بیش از سایر دهستانهای شهرستان شاهرود بوده است. براساس نتایج به دست آمده از این پژوهش می توان گفت تامین سرمایه برای شکل گیری فعالیتهای کارآفرینانه، آموزش روستائیان و مستندسازی جاذبه های گردشگری، توجه به هویت محلی و فرهنگ غنی روستائیان، بسترسازی دانش بومی به همراه حفظ محیط زیست و زیست بوم های گیاهی و جانوری می تواند روند توسعه ی روستاها راتشدید کند. در این پژوهش پارامترها و گویه های پیشران های انسانی توسعه ی کارآفرینی در حوزه ی گردشگری روستایی با پارامترها و گویه های پژوهش های پیر داده بیرانوند و همکاران (۱۳۹۷)، سیوچینا و همکاران (۲۰۱۶)، رضوانی و همکاران (۱۳۹۱) و لیو و چنگ (۲۰۱۸) و شاخص ها و گویه های تاثیرات کارآفرینی در حوزه ی گردشگری بر توسعه ی نواحی روستایی با شاخص های پژوهشهای محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۵)، تقدیسی و همکاران (۱۳۹۴) و شهرکی و همکاران (۱۳۹۵) مشابهت دارند.

از این رو، نتایج این پژوهش از نظر گویه های اعتماد به نفس و خودباوری، آینده نگری، نوآوری و خلاقیت با نتایج رضوانی و همکاران (۱۳۹۱) همخوانی دارد که به افزایش میزان اعتماد به نفس و افزایش سطح نگرش کارآفرینانه معتقد هستند. از

امنیت اجتماعی و خودباوری قویتر می گردد و کارآفرینان خلاق تر و آینده نگرانه تر عمل می کنند، از این رو، پیشنهادات زیر به عنوان فاکتورهای انگیزشی در این حوزه ارائه می گردد؛

- بستری لازم از طریق آموزشهای تخصصی در زمینه ی راه اندازی کسب و کارهای مرتبط با گردشگری روستایی فراهم گردد؛
- امکان شرکت کارآفرینان در کارگاه های آموزشی در خصوص کسب و کارهای مرتبط با کارآفرینی در حوزه ی گردشگری به ویژه گردشگری روستایی فراهم شود؛
- موانع اقتصادی رفع گردد و حمایت های مالی از کارآفرینان توسط دولت محلی و موسسات اعتباری و بانک ها از طریق دادن تسهیلات با بهره کم انجام شود؛
- هماهنگی و هم افزایی بین بخشی و بین دستگاهی در سطح شهرستان شاهرود و استان سمنان به منظور حمایت از کارآفرینان عرصه ی گردشگری روستایی ایجاد شود.

تاثیرگذار گردشگری می داند، از نظر پیشرانهایی عینی با نتایج علی اکبری و همکاران (۱۳۹۷) که مشارکت و همبستگی را مهم می دانند همخوانی و مطابق دارد. با توجه به جامعه ی روستاهای هدف پژوهش، درک خصوصیات و اقدامات کارآفرینان گردشگری و مهارت آموزی ایشان به همراه تامین سرمایه ی اولیه و آینده نگری و خلاقیت در این حوزه می تواند به فعالتر کردن جامعه ی روستایی در کارآفرینی در حوزه ی گردشگری روستایی کمک شایان توجهی کند از این رو، نتیجه این پژوهش با یافته های موسکاردو (۲۰۱۴) مطابقت دارد. هم چنین نا نتایج جامان و آلام^۱ (۲۰۱۶) که مشارکت در کارآفرینی را عامل مهمی می داند که باید از مشوق ها و پشتیبانی های مختلفی از جمله دسترسی به سرمایه، فرصت حضور در دوره ها و آموزش کارآفرینی و جنبه های بازاریابی استفاده کند همخوانی دارد. با توجه به شناختی که از جامعه ی روستایی مورد مطالعه به دست آمده است برای بهبود وضعیت کارآفرینی در حوزه ی گردشگری روستایی در منطقه، توجه به فاکتورهای انگیزشی اهمیت شایان توجهی دارد، زیرا علاوه بر فراهم کردن امکان مشارکت روستائیان، سبب شکل گیری انسجام و انضباط اجتماعی می شود و احساس

منابع

خرم آباد، جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای، شماره ۱۴، ۱-۲۴.

ابراهیمی کوهبنه، محمد صادق، یعقوبی، محمد (۱۳۹۹). *تحلیل آثار اقتصادی اجتماعی گردشگری بر توسعه ی مناطق روستایی دهستان طرقله (دیدگاه مردم محلی)*، برنامه ریزی و توسعه ی گردشگری، ۹(۲)، ۱۹۹-۲۱۶.

ابراهیم زاده، عیسی، ضیائی، محمود، دلشاد، علی (۱۳۹۱). *اصول و فرآیند برنامه ریزی راهبردی توسعه ی توریسم*، انتشارات صحرا، مشهد.

ابراهیم زاده، عیسی، ملکی، گل آفرین، فرهادی نژاد، حسین (۱۳۹۴). *برنامه ریزی ریزی استراتژیک توسعه ی گردشگری با تاکید بر توسعه ی پایدار در ناحیه*

¹ Jaman & Alam

موردی: شهرستانهای استان مازندران)،
جغرافیا و پایداری محیط، شماره ۱
۳۰، بهار ۱۳۹۸، صص ۷۳-۸۹

رحیمی، محمد، پازند، فاطمه (۱۳۹۵). *الگوی
گردشگری خلاق شهری در ایران با
استفاده از مدل تحلیلی سلسله
مراتبی*، مجله ی ابتکار و خلاقیت در
علوم انسانی، ۶(۳)، ۹۷-۱۲۴.

رستمی، فرحناز، احسانی فر، تهمینه (۱۳۹۷).
*پیشرانهای توسعه ی کارآفرینی
گردشگری روستایی*، نشریه
یکارآفرینی در کشاورزی، ۵(۲)، ۷۱-
۸۳.

رضوانی، محمدرضا، جعفری مقدم، سعید،
رحیم اف، حمید (۱۳۹۱). *تأثیر
گردشگری بر تقویت نگرشهای
کارآفرینانه در مناطق روستایی
مطالعه ی موردی*، مقایسه ی
روستاهای ابر و ابرسج - شهرستان
شاهرود، فصلنامه ی پژوهش های
روستایی، ۳(۱۰)، ۱۷۴-۱۵۳.

سروستان، نرگس، عزیز نژاد، حسین (۱۳۹۷).
*مروری بر روانشناسی کارآفرینی و
بررسی نقش آن در کسب و کار*، مجله
پیشرفت های نوین در روانشناسی،
۱(۱)، ۲۶-۴۰.

سعیدی اقدم، مهران، عالم تبریز، اکبر، صراف
زاده، اصغر، زند حسامی، حسام
(۱۳۹۸). *شبه سازی سرمایه گذاری
جمعی در اکوسیستم کارآفرینی
فناورانه*، مطالعات مدیریت راهبردی،
۱۰(۳۷)، ۱۴۱-۱۶۰.

شهرکی، حسن، موحدی، رضا، فرانی، احمد
یعقوب (۱۳۹۵). *تحلیل انسان
شناختی کارآفرینی و توسعه ی
روستایی در عصر جهانی شدن*

اکبری، مرتضی، غلامزاده، رضا، آراستی، زهرا
(۱۳۹۴). *نیازسنجی آموزشی جوانان
روستایی شهرستان ورامین در زمینه ی
کارآفرینی به منظور راه اندازی کسب
و کارهای صنایع دستی روستایی*،
پژوهش های روستایی، ۶(۲)، ۲۹۹-
۳۲۲.

الوانی، سید محمد، محمدی الیاسی، قنبر،
خنیفر، حسین، جندقی، غلامرضا
(۱۳۹۰). *کارآفرینی در بخش عمومی،
رویکرد هم افزایی*، پژوهشهای
مدیریت عمومی، ۴(۱۲)، ۵-۲۸.

بدری، سید علی، رضوانی، محمدرضا، ترابی،
ذبیح الله، ملکان، احمد (۱۳۹۴).
*متاسوات ابزاری استراتژیک برای
برنامه ریزی گردشگری پایدار،
(مطالعه ی موردی، روستای میغان)*،
مجله ی برنامه ریزی و توسعه ی
گردشگری، ۴(۱۳)، ۲۹-۵۰.

پیرداده بیرانوند، کبری، احمدوند، مصطفی،
شرفی سرابی، وحید (۱۳۹۷).
*پیشرانهای انسانی توسعه ی
کارآفرینی درحوزه ی گردشگری
مورد مطالعه، روستای ایستگاه بیشه
در شهرستان خرم آباد*، فصلنامه ی
پژوهش های روستایی، ۹(۴)، ۵۶۴-
۵۸۰.

تقدیسی، احمد، هاشمی، صدیقه، هاشمی،
محمد مهدی (۱۳۹۴). *تحلیل عوامل
مؤثر در توسعه ی کارآفرینی نواحی
روستایی*، فصلنامه ی جغرافیا و
مطالعات محیطی، ۴(۱۴)، ۸۳-۹۹.

ده زاده سیلابی، پروین؛ احمدی فرد،
نرگس (۱۳۹۸)، *تعیین پیشرانهای
کلیدی مؤثر بر توسعه ی گردشگری با
رویکرد آینده پژوهی* (مطالعه ی

پژوهش های روستایی، ۲(۳)، ۹۹-۱۲۳.

فتحی زاده، فرح، عزیزپور، فرهاد، صنعتی شرقی، نادر(۱۳۹۸). *پیش‌ران‌های کلیدی مؤثر در توسعه ی گردشگری روستایی (مطالعه ی موردی: روستای هدف گردشگری دیزباد علیا)*، فصلنامه ی جغرافیا و توسعه ناحیه ای، ۱۷(۲)، ۱۴۶-۱۲۳.

فرجی سبکبار، حسنعلی، بدری، سیدعلی، سجاسی قیداری، حمدالله، صادقلو، فاطمه، شهدادی، علی(۱۳۹۰). *اولویت بندی توسعه ی کارآفرینی در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک پرموتی مطالعه موردی، دهستان حومه ی بخش مرکزی شهرستان خدابنده استان زنجان*، پژوهش های جغرافیایی انسانی، شماره ۷۵، ۵۳-۶۸.

فرنگ، مرتضی، یار محمد زاده، پیمان، قاسم زاده، ابوالفضل(۱۳۹۷). *بررسی نقش واسطه ی جو نوآوری در رابطه ی بین فرهنگ و مهارت های کارآفرینی سازمانی با گرایش به کارآفرینی*، مجله ی پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۲۴(۱)، ۵۱-۶۹.

فرهادی یونکی، مجید؛ شفیعی، زاهد و راست قلم، مهدی(۱۳۹۷). *شناسایی پیشران های کلیدی و موثر در جوهره برند روستاهای هدف گردشگری (مطالعه ی موردی: شهرستان سامان استان چهارمحال و بختیاری)*، مجله ی پژوهش و برنامه ریزی روستایی سال ۷، شماره ی ۲، تابستان ۱۳۹۷، شماره ی پیاپی ۲۲

قاسمی، راضیه، محمدی، اصغر(۱۳۹۲). *بررسی میزان احساس امنیت و عوامل*

مطالعه ی موردی، استان همدان، پژوهش‌های انسان شناسی ایران، ۶(۱)، ۲۳-۴۳.

صادقی، حسین، ملکی، بهروز، عصارى، عباس، محمودی، وحید(۱۳۹۲). *تحلیل فازی رابطه ی اعتماد اجتماعی با توسعه ی انسانی*، مجله ی پژوهش های رشد و توسعه ی اقتصادی، ۳(۱۲)، ۹-۲۰.

صیدائی، اسکندری، رستمی، شهین(۱۳۹۱). *سنجش تأثیرات اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی توسعه ی گردشگری(نمونه موردی، شهر کرمانشاه)*، فصلنامه ی برنامه ریزی فضایی، ۲(۳)، ۹۵-۱۱۰.

طباطبایی، شهناز، روایی، فریبا(۱۳۸۹). *اثر بخشی فعالیت های کارآفرینی و روانشناختی بر توانمندسازی شهروندان*، مجله ی مشاوره شغلی و سازمانی، ۲(۵)، ۲۹-۵۱.

عباسی، حامد، مرادی، حوریه، روزبھانی، عباس(۱۳۹۹). *تبیین آثار مؤلفه های پیش برنده توسعه ی کارآفرینی در مقصدهای گردشگری روستایی (مورد مطالعه: بخش سامان شهرستان ملایر)*، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۱۱(۲)، ۳۶۵-۳۵۰.

علی اکبری، اسماعیل، پوراحمد، احمد، جلال آبادی، لیلا(۱۳۹۷). *شناسایی پیشرانهای مؤثر در وضعیت آینده ی گردشگری پایدار شهر کرمان با رویکرد آینده پژوهی*، فصلنامه ی علمی پژوهشی گردشگری و توسعه، ۷(۱)، ۱۷۸-۱۵۶.

غنیان، منصور، داورخانی، فضیله، بقایی، لیلا(۱۳۹۰). *ارزیابی فضایی کارآفرینی در گردشگری روستایی (مطالعه ی موردی، منطقه اورامان)*، مجله ی

برنامه ریزی و توسعه ی گردشگری،
۱۴۰-۱۳۱، (۲۰)۶

مرادزاده، عبدالباسط، قاسمی، محمد،
سالارزهی، حبیب الله، یعقوبی،
نورمحمد، بذرافشان، جواد (۱۳۹۷).
اولویت بندی پیشرانهای توسعه ی
اکوتوریسم کارآفرینانه با رویکرد
توانمندسازی اجتماع محور، مجله ی
توسعه ی کارآفرینی، (۱)۱۱، ۱۶۱-۱۷۹.

ملکی مین باش رزگاه، مرتضی، شرفی، وحید
(۱۳۹۵). شناسایی و دسته بندی
ذهنیت کارآفرینان در مورد بازاریابی
کارآفرینانه با استفاده از روش کیو،
مجله ی توسعه ی کارآفرینی، (۳)۹،
۵۵۱-۵۳۳.

موحدی، رضا، سلیمانیان بروجنی، جلیله
(۱۳۹۵). بررسی شیوه های آموزشی
مؤثر در توسعه ی کارآفرینی زنان
روستایی، راهبردهای کارآفرینی در
کشاورزی، (۶)۳، ۳۴-۲۴.

ناصری منش، علی، رحمانی، بیژن، منشی زاده،
رحمت الله (۱۳۹۶). ارزیابی نقش
عوامل کشاورزی و اقتصادی در
توسعه کارآفرینی روستایی (نمونه ی
موردی، روستاهای شهرستان اردبیل)،
مجله ی نگرشهای نو در جغرافیای
انسانی، (۳)۹، ۱۸۱-۱۹۷.

نصرالهی وسطی، لیلیا (۱۳۹۳). بررسی نظری و
تجربی رابطه ی میان مشارکت
اجتماعی و روحیه ی کارآفرینی زنان
روستایی مورد مطالعه، دهستان
شیروان از توابع شهرستان بروجرد،
مجله ی توسعه ی روستایی، (۲)۶،
۳۴۰-۳۱۹.

نوابخش، مهرداد، فیروزآبادی، آمنه (۱۳۹۱).
انسجام اجتماعی شهری و عوامل

اجتماعی مؤثر بر آن در بین شهروندان
۱۵ تا ۴۴ ساله ی شهرکرد، مجله ی
دانش انتظامی چهارمحال و بختیاری،
(۲)۱، ۲۱-۳۷.

قربانی، مسعود، احمدی، محمد طاهر،
مصطفوی، سید مهدی (۱۳۹۳).
بررسی اثر زیر ساختها بر رشد
اقتصادی ایران طی سالهای ۱۳۵۵-
۱۳۹۱، مجله ی مدیریت، اقتصاد و
حسابداری، (۱۷)۵، ۴۹-۶۰.

کمرب، فریده، حسینی، سید محمد رضا، ویسه،
مهدی، مستقیم، محمود رضا
(۱۳۹۸)، طراحی مدل پنجره فرصت
کارآفرینانه در گردشگری فرهنگی
ایران، برنامه ریزی و توسعه ی
گردشگری، (۴)۸، ۱۸۱-۱۹۶.

گواهی، عبدالرحیم (۱۳۹۶). آینده نگری در
آینده پژوهی، تحلیل علی چالش های
آینده پژوهی در ایران، مجله ی آینده
پژوهی مدیریت، (۱۰۹)۲۷، ۱۵-۲۵.

محمدی یگانه، بهروز، عینالی، جمشید،
بیگدلی، اعظم (۱۳۹۵). نقش
کارآفرینی در توسعه ی مناطق
روستایی با تأکید بر گردشگری مورد،
دهستان حصار ولیعصر شهرستان
آوج، فصلنامه ی برنامه ریزی منطقه
ای، (۲۱)۶، ۱۹۳-۲۰۴.

محمدی، مصطفی، میرتقیان، سید محمد
(۱۳۹۴). مدل سازی محصول خلاق
گردشگری، بسط مدل Ap مجله ی
برنامه ریزی و توسعه ی گردشگری،
(۱۸)۵، ۱۷۹-۲۰۱.

محمود زاده، مجتبی، ارجمندیان، ساناز (۱۳۹۶).
شناسایی و رتبه بندی فرصتهای
کارآفرینانه در گردشگری روستایی
مطالعه ی موردی: روستای آب اسک،

هاشمی، سید سعید، محبوب فر، محمد رضا
(۱۳۹۲). *برنامه ریزی استراتژیک توسعه ی گردشگری کاشان*، مجله ی گردشگری دانشگاه علم و فرهنگ، (۱)۱، ۳۷-۱۳.

مرتبط بر آن در شهر کرمانشاه،
فصلنامه ی مطالعات جامعه شناختی
شهری، ۲(۵)، ۳۳-۵۸.

Ahmed Badi, I., Abdulshahed, A. M., Shetwan, A. G. (2017). *Supplier Selection Using Combinative Distance-Based Assessment (CODAS) Method for Multi-Criteria Decision-Making*, ICMNEE, The 1st International Conference on Management, Engineering and Environment, pp 27-38.

Avramenko, A., A.K. Silve, J., (2010). *Rural entrepreneurship: expanding the horizons*, Entrepreneurship and Innovation Management, 11(2): 140-156

Baoren, s., (2012). *Developing rural tourism: the PAT program and NONG JIA LE tourism in china*, International Journal OF Tourism Research, 15(6): 611-619

Deller, S., Kures, M., Conroy, T., (2019). *Rural entrepreneurship and migration*, Journal of Rural studies, V 66: 30-42

Figuroa-Armijos, M., Dabson, B., G. Johnson, T., (2012). *Rural Entrepreneurship in a Time of Recession*, Entrepreneurship Research Journal, 2(1): 1-29

Gaddefors, J., R Anderson, A., (2019). *Romancing the rural: Re conceptualizing rural*

entrepreneurship as engagement with context(s), The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, 20(3): 159-169

Haven Tang, C. and Jones, E. (2012). *Local leadership for rural tourism development: A case study of Adventa, Monmouthshire, UK*, Tourism Management Perspectives, 4: 28-35

Iuliana, C., Iordache, C. M., SÎRBU, A., (2016). *Entrepreneurship in the Tourism and Hospitality Industry*, Management Strategies Journal, vol. 31(1), pp 264-275.

Jaman, M., Alam, R. (2016). *Entrepreneurship as a Driving Force for Rural Tourism Development*, International Journal of Scientific & Engineering Research, 7(3), pp 254-263.

Keshavarz Ghorabae, M., Kazimieras, E., Turskis, Z., Antucheviciene, J. (2016). *A New Combinative Distance-Based Assessment (CODAS) Method for Multi-Criteria Decision-Making*, Journal of Economic Computation and Economic Cybernetics

- Studies and Research, Issue 3, Vol. 50, pp 25-45.
- Korsgaard, S., Müller, S., Wittorff Tanvig, H., (2015). Rural entrepreneurship or entrepreneurship in the rural – between place and space, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 21(1):5-26
- Lio, c.-w., cheng, j.-s. (2018). *Exploring Driving Forces of Innovation in the MSEs: The Case of the Sustainable B&B Tourism Industry*, *Sustainability Journal*, 10(11), pp 1-19.
- Lordkipanidze, M., Brezet, H., Backman, M. (2005). *The entrepreneurship factor in sustainable tourism development*. *Journal of cleaner production*, 13, pp 787-798.
- Mckercher, B. (2003). *Some fundamental truths about tourism, understanding tourism's social environmental impacts*, *Journal of sustainable tourism*, 1(1), pp 6-16.
- Moscardo, G. (2014). *Tourism and Community Leadership in Rural Regions: Linking Mobility, Entrepreneurship, Tourism Development and Community Well-Being*, *Journal Tourism Planning & Development*, 11(3), pp354-370.
- PISO, A., (2016). *Migrant Labor in Rural Tourism: Continuity and Change*, *international Journal of Tourism Research*, 18(1): 10-18.